
F 65

Beräkna säsongindex

Utöver slumpmässiga efterfrågevariationer förekommer i många företag även systematiska variationer. En sådan typ av systematisk efterfrågevariation är säsongvariationer, dvs. att efterfrågan varierar enligt ett återkommande mönster säsongmässigt under året. Säsongsvängningar uttrycks med hjälp av så kallade säsongindex. Dessa säsongindex utgör ett mått på efterfrågan under en viss period i förhållande till medelefterfrågan under året och används vid prognostisering för att rensa säsongvarierande efterfrågan från säsongmässigt betingade svängningar. I den här handboksdelen beskrivs hur säsongindex kan beräknas.

1 Beräkning

Säsongindex beräknas med hjälp av följande formel.

$$s_t = \frac{E(t)}{\bar{E}}$$

där s_t = säsongindex för period t

$E(t)$ = verklig efterfrågan under period t

\bar{E} = medelefterfrågan under årets samtliga perioder.

Arbetsgång

1. Beräkna preliminära säsongindex med hjälp av ovanstående formel för var och en av årets perioder. Genomför beräkningarna vid årsskiften och utgå från ett eller flera års verklig efterfrågan per period. Används flera års statistik som beräkningsunderlag beräknas medelvärdet av varje periods verkliga efterfrågevärde som periodens

efterfrågan.

2. Gör eventuella justeringar av de beräknade säsongindexen så att de representerar framtida förväntad efterfrågeutveckling. Exempelvis kan det vara nödvändigt att göra justeringar på grund av kända efterfrågeavvikelser från det normala i det statistiska materialet.
3. Normera de beräknade säsongindexen, dvs. gör justeringar och avrundningar så att summan av samtliga perioders säsongindex blir lika med antalet perioder. Används månad som prognosperiod skall följaktligen summan bli lika med 12.
4. Fastställ säsongindexen.

Exempel

För en artikel har efterfrågan för januari månad under en treårsperiod varit 310, 305 och 297. Medelefterfrågan per månad under de tre åren har varit 276. Säsongindex för januari blir då

$$s_i = \frac{(310 + 305 + 297)/3}{276} = 1,10$$

2 Kompletterande anvisningar

- I många sammanhang kan säsongindex inte beräknas för enskilda artiklar eftersom förekommande slumpvariationer är så stora relativt säsongvariationerna att de får ett alltför stort inflytande på indexberäkningen. Speciellt gäller detta för lågrörliga artiklar. Säsongindex måste då istället beräknas på samma sätt som ovan men för hela artikelgrupper i taget. För den enskilda artikeln används därefter de säsongindex som beräknats för den artikelgrupp som artikeln tillhör. För att säsongindex skall bli av tillfredsställande kvalitet är det viktigt att alla artiklar i en artikelgrupp har likartade säsongvariationsmönster.
- Den engelskspråkiga termen för säsongindex är seasonal index.

Referenslitteratur

Brander, A. (1995) Forecasting and customer service management, Helbing & Lichtenhahn.

Hanke, J. – Reitsch, A. (1989) Business forecasting, Allyn and Bacon.

Makridakis, S. – Wheelwright, S. (1989) Forecasting methods for management, John Wiley & Sons.

Wilson, H. – Keating, B. (2002) Business forecasting, McGraw-Hill.